

60 ריש לקיש שהכשיר קומץ מנחת חוטא ששמנו.
 61 מתרצת הגמרא: מזה ששנה התנא 'חרב שנתערב בבלול', פירושי
 62 קמפּרש' לה – הוא פירוש על מה ששנה 'מנחת פרים ואילים
 63 שנתערבה במנחת כבשים', ובא התנא להשמיענו שמנחת פרים
 64 ואילים שנתערבה במנחת כבשים, נקראת תערובת 'חרב בבלול'
 65 וכמו שנתבאר למעלה.
 66 הגמרא דנה בקומץ שמקצת משמנו נסחט על גבי עצים, האם הוא
 67 כשר להקטרה: פְּעִי רְבָא, קוּמְצִין של מנחת נדבה שְׁמִינָה – שסחט
 68 את שְׁמֵנו על גְּבֵי עֲצִים של מזבח, ואחר כך הניח את הקומץ עצמו
 69 על גבי אותו השמן, מְהוּ, האם קומץ זה דינו כקומץ חסר ופסול, או
 70 לא. האם אומרים חִיבוּרֵי עוֹלִין – מה שחור וחיבר את שני הדברים
 71 העולים על המזבח זה לזה, פְּעוֹלִין דְּמוּ – נחשב על ידי זה כאילו
 72 השמן שב ונבלע בקומץ וכשר, או שְׁמָא לֹא פְּעוֹלִין דְּמוּ – אין זה
 73 נחשב כאילו מובלע בו השמן, ונמצא שחסר שמנו של קומץ ופסול.
 74 שואלת הגמרא: אִמְר לִיה רַבִּינָא לְרַב אֲשֵׁי, לֹא הֵינּוּ – וכי ספיקו
 75 של רבא, אינו כמחלוקת דְּרַבִּי יוֹחָנָן וְרִישׁ לְקִישׁ, שנחלקו לענין
 76 דין המעלה קדשים בחוץ. דְּאִיתְמַר הַפְּעֻלָּה בחוץ אֲכָר מקרבן עולה
 77 שְׁאִין בּוּ בְּיָת בְּשׂוּר וְעֵצִים המחובר לו מְשֻׁלְּמוּ לְבִינָת, רַבִּי יוֹחָנָן
 78 אִמְר חֵיבִי משום איסור העלאה בחוץ, רִישׁ לְקִישׁ אִמְר פְּטוּר כְּדִין
 79 המעלה בחוץ פחות מכזית. מבארת הגמרא את המחלוקת: רַבִּי יוֹחָנָן
 80 אִמְר חֵיבִי, לפי שסובר שחיבורי עוֹלִין – העצם המחובר לבשר
 81 הראוי להקטרה, פְּעוֹלִין דְּמוּ – דינו כבשר הראוי להקטרה, ולכן הוא
 82 מצטרף ומשלים לכזית, וְרִישׁ לְקִישׁ אִמְר פְּטוּר, לפי שסובר
 83 שחיבורי עוֹלִין לֹא פְּעוֹלִין דְּמוּ, ולפיכך אין העצם מצטרף ומשלים
 84 לכזית. ולכאורה ספיקו של רבא בקומץ שמיצה שמנו על גבי עצים,
 85 תלוי במחלוקת זו אם 'חיבורי עולין כעולין דמו', או לא.
 86 מיישבת הגמרא ואומרת: ספיקת רבא תִּיבְעִי – [יש להסתפק] הן לְרַבִּי
 87 יוֹחָנָן, וְתִיבְעִי גם לְרִישׁ לְקִישׁ, לפי שאין ספיקת רבא דומה
 88 למחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש. מפרשת הגמרא מדוע: תִּיבְעִי לְרַבִּי
 89 יוֹחָנָן, לפי שערך בָּאֵן לֹא קָא אִמְר רַבִּי יוֹחָנָן הָתֵּם – [לגבי המעלה
 90 בחוץ], אֲלָא פְּעֵצִים המחובר לבשר, דְּמִינָא דְּבִשְׂרָה הוּא – שהעצם
 91 הוא מאותו המין של הבשר, ולפיכך הוא מצטרף עם הבשר, אֲבָל
 92 הָאֵי – [השמן], דְּלֹא מִינָא דְּקוּמְצִין הוּא, לא – בזה אולי אין אומרים
 93 חיבורי עולין כעולין דמו, והשמן אינו מצטרף עם הקומץ. או דְּלִמָּא
 94 – או שמא יש לומר סברא הפוכה, שְׁאִפְּלוּ (ל) רִישׁ לְקִישׁ לֹא קָא
 95 אִמְר שחיבורי עולין לאו כעולין דמו, אֲלָא פְּעֵצִים המחובר לבשר,
 96 משום דְּבַר מִיפְּרֵשׁ הוּא – שאינו בלוע בבשר, וְאֵי פְּרִישׁ – ואם פירש
 97 העצם לבדו מעל המערכה, לֹא מְצִינָה לְאִתְּדוּרֵי – אין מצוה
 98 להחזירו על גבי המערכה. אֲבָל הַשְּׁמֵן של המנחה, דְּלֹא בַר מִיפְּרֵשׁ
 99 הוּא משום שבלוע הוא בקומץ, לֹא – שמא בזה לא אמר ריש לקיש
 100 ש'חיבורי עולין לאו כעולין דמו', וגם לדעתו נאמר ש'חיבורי עולין
 101 כעולין דמו' וכשר, או דְּלִמָּא, לֹא שְׁנָא – או שמא אין הבדל בין דין
 102 עצם המחובר לבשר לדין שמן שנבלע בעצים, ובשניהם לרבי יוחנן
 103 אומרים ש'חיבורי עולין כעולין', ולריש לקיש 'חיבורי עולין לאו
 104 כעולין'. ומסיקה הגמרא: תִּיקוּ – תעמוד שאלה זו של רבא בספק
 105 ולא נפשטה.

משנה

106 משנתנו דנה באופנים שונים של מנחות שנתערבו: שְׁתֵּי מְנַחֲתוֹת
 107 שְׁלֹא נִקְמְצוּ, וְנִתְעַרְבוּ זו בְּזוּ, אִם יוֹכַל לְקוּמְצִין מִזוּ בְּפִנֵי עֲצֵמָה
 108 וּמִזוּ בְּפִנֵי עֲצֵמָה, כגון שמנחה אחת נפלה בצד אחד של הכלי,
 109 ומנחה שנייה נפלה בצדו השני, ובאמצע נתחברו יחדיו, ונשאר מכל
 110 מנחה כדי קומץ שלא נתערב, בְּשִׁירוֹת, וקומץ מן המקצת של כל
 111 מנחה שלא נתערב. וְאִם לֹא – ואם אינו יכול לקמץ מכל מנחה
 112 בפני עצמה, לפי שנתערבו לגמרי, שתייהן פְּסוּלוֹת, משום שאינו
 113 יכול לקמץ מן התערובת.
 114 קוּמְצִין של מנחה אחת שְׁנִתְעַרְבָּ בְּמִנְחָה אחרת שְׁלֹא נִקְמְצָה, לֹא
 115 יִקְמִיר את כל התערובת. וְאִם הִקְמִיר את כל התערובת, זו המנחה

1 מתרצת הגמרא: אִמְר רְבָא, קִסְכַּר רַבִּי יְהוּדָה, שְׁבֵל תְּעוּבָת שְׁהוּא
 2 מִין פְּמִינוּ וְדָבָר אַחֵר – שדבר אחד נתערב בשני דברים, אחד מהם
 3 הוא מינו והשני הוא ממין אחר, יש לדנונו כך, סֵלֶק אֶת מִינוּ כְּמִי
 4 שְׁאִינּוּ, כלומר, חלק התערובת שהוא 'מינו' של הדבר שנתערב,
 5 יושב כאילו אינו בתוך התערובת כלל, וּמְמִילָא שְׁאִינּוּ מִינוּ – חלק
 6 מהתערובת שהוא מן המין השונה, רַבָּה עוֹלִין – על הדבר שנתערבו
 7 וּמְכַמְלֵל כְּדִין כל תערובת של מין בשאינו מינו. ולפיכך במשנתנו
 8 שהשמן של המנחה נתערב בשמן וסולת של הקומץ, השמן של
 9 הקומץ שהוא 'מינו' של שמן המנחה נחשב כאילו אינו, והסולת
 10 שבקומץ מבטל את השמן של המנחה שנבלע בה, ונמצא שנתרבה
 11 השמן של המנחה ששייך לקומץ זה, ונפטלה המנחה.
 12 אדם שעבר על אחת מן העבירות האמורות בפרשת 'קרבן עולה
 13 ויורד' (ויקרא ה א-ה), והוא 'דל שבדלים', מביא 'מנחת חוטא'. במנחה זו
 14 אסור לשים שמן, ואם נתן שמן נפטלה.
 15 הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים האם איסור זה שייך אף בקומץ
 16 המנחה: אִיתְמַר, קוּמְצִין דְּמִנְחָתָה הוּמָא שְׁשֻׁמְנוּ – שנתן עליו שמן, רַבִּי
 17 יוֹחָנָן אִמְר פְּסוּל, לפי שאיסור נתינת השמן על מנחת חוטא, חל גם
 18 על הקומץ. וְרִישׁ לְקִישׁ אִמְר, הוּא עֲצֵמוּ מְשַׁבְּשׁוּ בְּשִׁירֵי הַלֶּוֹג,
 19 כלומר, קיום המצוה לכתחילה היא שישפשפו בשירי השמן שנשאר
 20 מן הלוג שהובא עבור מנחה אחרת, וּפְּעֻלָּהוּ על המזבח, ואם כן כל
 21 שכן שאם שמנו שאינו נפסל.
 22 מקשה הגמרא על דברי ריש לקיש: וְהִתְבַּיַּת בפרשת מנחת חוטא
 23 (ויקרא ה יא) לֹא יִשִּׁים עָלֶיהָ שְׁמֵן וְלֹא יִתֵּן עָלֶיהָ לְבֹנָה, מתרצת
 24 הגמרא: הֵהוּא – פסוק זה, בא ללמדנו רק שְׁלֹא יִקְבַּע לָהּ שְׁמֵן –
 25 שלא ישים עליה שמן בדרך קבע קודם שנקמצה, בְּחִבְרוֹתֶיהָ –
 26 כלומר, כמו בשאר המנחות. אבל לאחר שנקמצה אם שם קצת שמן
 27 על הקומץ, אינו נפסל בכך.
 28 הגמרא מוסיפה להקשות על ריש לקיש: אִיתִיבֵיהּ – הקשה רבי יוֹחָנָן
 29 לְרִישׁ לְקִישׁ, שֵׁינוּ בְּבִרְיֵיתָא תְּרַב שְׁנִתְעַרְבָּ בְּבִלּוּל – מנחה יבשה
 30 שנתערבה במנחה בלולה בשמן, יִקְרִיב את שניהם על המזבח. ואף
 31 שהמנחה היבשה בולעת מן השמן של המנחה הבלולה. לפי ש'עולין'
 32 אין מבטלים זה את זה, ולפיכך השמן שנתערב במנחה החרבה, אינו
 33 בטל. רַבִּי יְהוּדָה אִמְר לֹא יִקְרִיב, לפי שסובר ש'עולין' מבטלין זה
 34 את זה, והשמן שנבלע לתוך המנחה החרבה מתבטל אליה, ונמצא
 35 שיש בה שמן שלא כדינה. וקשה, מֵאֵי לֹא כוונת הברייתא 'חרב
 36 שנתערב בבלול' לקוּמְצִין דְּמִנְחָתָה הוּמָא דְּאִיעָרַב בְּקוּמְצִין דְּמִנְחָתָה
 37 נְבָהָה. והטעם שפסל רבי יהודה, הוא לפי שהקומץ החרב של מנחת
 38 חוטא בלע משמן הקומץ של המנחת נדבה. ואם כן מבואר שרבי
 39 יהודה פוסל קומץ של מנחת חוטא שנפל לתוכו שמן וכדברי רבי
 40 יוחנן. וגם מדברי חכמים קשה על ריש לקיש, לפי שמה שהכשירו
 41 החכמים את התערובת, הוא רק לפי שסוברים ש'עולין' אין מבטלים
 42 זה את זה, אבל אם נתן בקומץ של מנחת חוטא שמן שלא שייך
 43 למנחה אחרת, גם חכמים מודים שפסול.
 44 מתרצת הגמרא: לֹא, מה ששינוי 'חרב שנתערב בבלול', אין פירושו
 45 קומץ של מנחת חוטא שנתערב במנחת נדבה, אלא מְנַחֲת נְסִכִּים של
 46 פְּרִים וְאִילִים שנתערבה בְּמִנְחָת נְסִכִּים של בְּבָשִׂים, שמנחות
 47 הנסכים של פרים ואילים נקראות 'חרב' לגבי מנחת הנסכים של
 48 כבשים הנקראת 'בלול', מפני ששיעור השמן הניתן במנחות הפר
 49 והאיל הוא שני לוגין עבור כל עשרון סולת. ואילו במנחת נסכים של
 50 כבש, נותנים שלשה לוגין שמן לעשרון סולת. ולפיכך פוסל רבי
 51 יהודה את תערובתו, משום שנמצא שמנחת הפרים והאילים
 52 שבלילתה עבה נעשית רכה, ומנחת הכבשים שבלילתה רכה נעשית
 53 עבה. אבל אם נתערב קומץ של מנחת חוטא במנחת נדבה, גם לדעת
 54 רבי יהודה יקריב.
 55 מקשה הגמרא: וְהָאֵי בְּהִירָא קָתְנִי לָהּ, מְנַחֲת פְּרִים וְאִילִים בְּמִנְחָת
 56 בְּבָשִׂים, וְתְרַב שְׁנִתְעַרְבָּ בְּבִלּוּל יִקְרַב, רַבִּי יְהוּדָה אִמְר לֹא יִקְרַב,
 57 והואיל והתנא נקט במפורש דין מנחת פרים ואילים שנתערבה
 58 במנחת כבשים, אם כן מה שנקט 'חרב שנתערב בבלול', בהכרח
 59 הכוונה לקומץ מנחת חוטא שנתערב במנחת נדבה, ושבו קשה על

- 1 "תזריע" המורה על עבודת המטה (כנ"ל שם), קשור עם
- 2 מציאות האדם⁶³ – על דרך ענין ה"טבע"⁶⁴.
- 3 וכאשר פרשת החודש חלה בפרשת תזריע⁶⁵ – הדבר
- 4 מדגיש ומזכיר שהם (בפנימיות) ענין אחד;
- 5 ולעתיד לבוא יהיה זה בגלוי, כאשר יקויים היעוד⁶⁶

- 6 "איש ואיש יולד בה": שיהיה "איש מזריע תחלה" –
- 7 המעלה שישנה ב"החודש" שבא מלמעלה (נס); וכיחד עם
- 8 זה יהיה "ואיש יולד בה", "יולדת זכר" – המעלה שישנה
- 9 ב"תזריע" (טבע) – אתערותא דלתתא.

(משוחת ש"פ תזריע תשכ"ה,
מאמרי ד"ה החודש תשל"א תשל"ג)

[אף שפשוט שגם פירוש זה יש לו מקום מכיון שהובא ע"י גדולי ישראל
(כמשנ"ת בארוכה – לקו"ש ח"ב ע' 70 ואילך)]
– כי בפ' תזריע, שבה מודגשת מעלת העבודה (אתעדל"ת), נרגש שהענין
ד"יולדת זכר" הוא (לא מצד האיש – הקב"ה (עילאה גבר) – כ"א) מצד האשה,
כנ"ס.
64 ולהעיר מלקו"ת ויקרא (ב, ריש ע"ד) שדוקא ע"י עבודה מלמטה
נמשך בחי' "כי לא אדם הוא", ונת' בארוכה (לקמן ע' 358 ואילך) שזהו טעם

הפנימי (למ"ש שם לפנינו) שדוקא ע"י אתעדל"ת "יהי דבר המתקיים", כי ע"י
מגיעים לבחי' "אני ה' לא שניתי" – ע"ד שנת"ל (הערה 47 ובשוה"ג הב')
שדוקא בהנהגת הטבע ישנו הענין ד"אני ה' לא שניתי".
65 ולהעיר שכרוב השנים קורין פ' החודש עוד בחודש אדר – שנקודתו,
פורים, שענינו "קיימו מה שקבלו כבר" (שבת פח, א), אתעדל"ת, דוגמת
"אשה מזרעת תחלה" (תו"א מג"א צט, ג).
66 תהלים פז, ה. תו"א סד"ה רני ושחז" (הב') וביאורו (כסופו).

המשך ביאור למס' מנחות ליום שישי עמ' א

1 שְׁנַקְמָצָה, עוֹלָה לְבַעֲלִים לשם חובה, שכן קומצה נקטר, וזו המנחה
2 שְׁלֹא נִקְמָצָה, לֹא עוֹלָה לְבַעֲלִים לשם חובה, לפי שלא נקמצה.
3 נִתְעַרְב קוֹמְצָה של מנחה אחת, בְּשִׁירֵיהֶּ – בשיריים של אותה מנחה,
4 או שנתערב הקומץ בְּשִׁירֵיהֶּ שֶׁל הַכִּיֹּרֶת – בשיריים של מנחה
5 אחרת שנקמצה כבר, לֹא יִקְטִיר את התערובת, לפי שהשיריים
6 המעורבים בה אסורים בהקטרה, שנאמר (ויקרא ב"א) 'לֹא תִקְטִירוּ מִמֶּנּוּ
7 אֶשֶׁה לָּהּ', ומפסוק זה דורשים (לקמן נז) שכל דבר שעלה מקצתו
8 למזבח, וכגון מנחה שקומצה נקטר, אסור להקטיר שיריה על
9 המזבח. וְאִם עבר והִקְטִיר את התערובת, עוֹלָה המנחה לְבַעֲלִים
10 לשם חובה, שכן הקומץ שלה הוקטר על המזבח.

גמרא

11 הגמרא דנה בענין תערובת של שני דברים, השוים במהותם ולא
12 בדיניהם: אָמַר רַב הֲפָרָא נְבִילָה בְּשִׁחוּטָה – חתיכה אחת
13 של בשר נבילה, שנתערבה בשתי חתיכות של בשר בהמה שחוטה,
14 ואינם ניכרים, בטילה חתיכת הנבילה בחתיכות השחוטה שחן הרוב,
15 ואם נגע באחת מן החתיכות לא נטמא. ואין זה בכלל תערובת 'מין
16 במינו' שאינו בטל, משום שְׁאֵי אִפְשָׁר לְשַׁחוּטָה שְׁתַּעֲשֶׂה – שיהפך
17 דינה ותטמא כְּנְבִילָה, ומשום כך הם נחשבים תערובת 'מין בשאינו
18 מינו', שבתל לדברי הכל. וְשַׁחוּטָה אֵינָה בְּנְבִילָה – אבל אם
19 חתיכה אחת של שחוטה נתערבה בשתי חתיכות של נבילה, הרי זו
20 תערובת 'מין במינו', והשחוטה אף על פי שהיא מיעוט, אינה בטילה
21 בנבילה, ואם נגעה אחת מן החתיכות בתרומה, הרי זה ספק אם
22 נטמאה או לא, ויתולין', כלומר שאין אוכלים אותה וגם אין שורפים
23

24 אותה, עד שתיטמא בטומאה ודאית, ואז תישרף, והטעם שנחשבים
25 כמין אחד, לפי שְׁאִפְשָׁר לְנְבִילָה שְׁתַּעֲשֶׂה שְׁחוּטָה – שתהיה טהורה
26 כמו השחוטה, דְּלִבֵּי מְסַרְחָה – שכן אם תתעפש הנבילה עד
27 שתסריח ולא תהא ראויה לאכילה, פְּרָחָה – תתבטל ממנה
28 מוֹמְאָתָה, ותהיה כמו השחוטה, שנאמר (דברים י"ב) 'לֹא תֹאכְלוּ כֹל
29 נְבִילָה, לִגְרָ אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֵי תַּחְנֶנֶה וְאֶכְלָה' וגו', ודרשו מכאן בבכורות
30 (בב) שרק הראויה לגר, כלומר לאכילת אדם, קרויה נבילה.
31 הגמרא מביאה את שיטת רבי חנינא החולק על רב חסדא: וְרַבִּי
32 הֲנִינָא אָמַר, כֹּל שְׁאִפְשָׁר לוֹ לְהַמְיֵעוּט, שהוא בטל, לְהֵיוֹת כְּמוֹהוּ
33 – כמו המבטל, שהוא הרוב, הרי זו תערובת 'מין במינו', שְׁאֵינּוּ כְּמִל
34 ברוב. ולפיכך חתיכת נבילה שנפלה לתוך שתי חתיכות של שחוטה
35 אינה בטילה, שכן הנבילה אפשר שיחולו עליה דיני שחוטה אם
36 תסריח, וכמו שנתבאר. וְכֹל שְׁאֵי אִפְשָׁר לוֹ לְהַמְיֵעוּט לְהֵיוֹת כְּמוֹהוּ
37 – כמו הרוב, הרי זו תערובת 'מין בשאינו מינו', שהמיעוט כְּמִל ברוב.
38 ולפיכך אם נפלה חתיכת בשר שחוטה לתוך שתי חתיכות של נבילה,
39 השחוטה בטילה בנבילה, לפי שאי אפשר שיחולו על השחוטה דיני
40 נבילה.
41 הגמרא מבררת בשיטת איזה תנא נחלקו רב חסדא ורבי חנינא.
42 שואלת הגמרא: אֵלִיפָא דְמָאן נחלקו רב חסדא ורבי חנינא, אִי
43 אֵלִיפָא דְרַבְּנָן, הָא אָמַר עוֹלִין הוּא דְלֹא מְכַמְלֵי אַחֲרָי – הלא
44 אמרו שרק דברים שעולים על המזבח, אין האחד מבטל את השני,
45 אָבֵל מִן כְּמִינוּ כְּמִל, וממילא לדבריהם פשוט שגם נבילה ושחוטה
46 מתבטלות האחת בשניה. וְאִי אֵלִיפָא דְרַבִּי הוֹרְדָה נחלקו הסובר מין
47 במינו אינו בטל, גם כן קשה, וְהָא

בטילה, אלא למאן דאמר [–רב חסדא שאמר] פתר מכבול אולינן
 קשה, שיריים מי קא הווי טיבילא – הרי השיריים אינם יכולים לחזור
 למצב של טבל, ונמצא שיש כאן תערובת מין בשאינו מינו, ולמה אין
 השיריים מבטלים את הטבל, לימא (אליבא דרב חסדא), דלא
 כרבי חיאי – האם נאמר שמשנתנו אינה הולכת בשיטת רבי חיאי,
 רק סוברת שלדעת רבי יהודה כל שני דברים שהם מין במינו בעצם
 מהותם אינם מבטלים זה את זה, אף על פי שהם שונים בדיניהם.
 הגמרא מבארת את המשנה גם לדעת רב חסדא. אומרת הגמרא:
 לעולם משנתנו כרבנן הסוברים שמין במינו אינו בטל, והתם כדרבי
 זירא – מה שבמשנתנו אין השיריים מבטלים את הטבל, הוא על פי
 דברי רבי זירא, דאמר רבי זירא נאמרה הקטרה בקומין, ונאמרה
 הקטרה בשיריים, שנאמר (ויקרא ב יא) 'כי כל שאר וכל דבש לא
 תקטירו ממנו אשה לה', ומפסוק זה דרשו בגמרא (למקן ט) שכל
 שכבר עלה ממנו חלק למזבח, וכמו השיריים של המנחות שהוקטר
 קומצן, הרי הוא ביביל תקטירו, הרי שנאמרה לשון הקטרה בשיריים,
 ודורשים בגזירה שוה, מה הקטרה האמורה בקומין אין הקומין
 מכבול את הקטירו, לפי ש'עולין' אין מבטלים זה את זה, כמו שנתבאר
 לעיל (כב), אף הקטרה האמורה בשיריים, אין שיריים מכבולין את
 הקומין, לפי שגם לשיריים יש דין עולין, ומאותו טעם גם אין השיריים
 מבטלים את הטבל.
 הגמרא מביאה ראיה לרב חסדא, ומקשה על רבי חנינא: תא שמע
 ראיה לרב חסדא, שנינו במשנה, הקומין שנתערב במנחה שלא
 נקמצה לא יקטיר את התערובת, ואם הקטיר, זו המנחה שנקמצה
 עלתה לבעלים, וזו שלא נקמצה לא עלתה לבעלים. ולא קא
 מכביל ליה טיבילא לקומין – ואין הטבל שהוא מרובה מבטל את
 הקומין, שאם היה מבטלו לא היה נחשב שהקומין הוקטר. מבררת
 הגמרא: מני – כדעת מי שנויה משנתנו, אי רבנן, הא אמרי רק
 עולין הוא דלא מכבילי הדין, הא מין במינו בטל, ואם כן למה אין
 הטבל מבטל את הקומין, אלא פשיטא רבי יהודה הוא הסובר שמין
 במינו אינו בטל.
 מסיימת הגמרא את הראיה לרב חסדא, ומקשה על רבי חנינא:
 בשלמא למאן דאמר [–לרב חסדא שאמר] פתר מכבול אולינן, מובן
 דין המשנה, לפי שכאן המכבול שהוא הטבל, הוי – יכול להיות
 כבטל, שהוא הקומין, דכל פורתא הוי לקומין מיניה – מפני שכל
 חלק קטן של הטבל ראוי לקומין ממנו על המנחה השניה, אם לא
 נתערב, ולפיכך הוי ליה מין ומינו, ומין במינו לא בטל. אלא למאן
 דאמר [–לרבי חנינא שאמר] פתר מכבול אולינן – הולכים לפי המצב
 של הטבל שהוא הקומין, קשה, קומין מי קא הוי טיבילא – וכי
 הקומין יכול להתהפך ולהיות כהטבל, ואם כן הרי זו תערובת מין
 בשאינו מינו, ויש לקומין להתבטל בטבל, ואף המנחה שנקמצה
 תפסל. לימא דלא כרבי חיאי – האם נאמר שלדעת רבי חנינא
 משנתנו אינה סוברת כרבי חיאי, רק שלדעת רבי יהודה כל שהוא
 מין במינו בעצם מהותו אינו בטל.
 הגמרא מבארת את המשנה גם לדעת רבי חנינא. אומרת הגמרא:
 לעולם משנתנו כרבנן הסוברים שמין במינו בטל, והא נמי כדרבי
 זירא – גם הלכה זו יש לפרשה על פי דברי רבי זירא הנזכר למעלה,
 שאין שיריים מבטלים קומין, ומטעם זה, גם הטבל אינו מבטל את
 הקומין.
 הגמרא מקשה על עיקר חידושו של רבי חיאי, בין לרב חסדא ובין
 לרבי חנינא. מקשה הגמרא: תא שמע הגמרא: תא שמע ראיה שלא כרבי חיאי, שנינו
 במשנה, נתערב קומצא בשיריים של תבירא לא יקטיר את
 התערובת, ואם הקטיר עלתה לבעלים, והא הכא דלא הוי מכבול
 כהקומין – והלא באופן זה המבטל, שהוא השיריים אינו יכול להיות
 כהקומין שהוא בטל, [ולא כבטל כהקומין] ואם הקומין שהוא
 הבטל אינו יכול להיות כהשיריים שהם המבטל] וגם על פי כן לא
 קא מכבילי ליה שיריים לקומין, שאם היו מבטלים אותו, היה הקומין
 נפסל, מני – כדעת מי היא שניה, אי רבנן וכו' – אם נאמר שהיא

רבי יהודה פתר הוותא איל – הולך אחר המראה, כלומר, הקובע
 אם הוא מין במינו או לא, אינם ההלכות של חלקי התערובת, רק
 עצם גופם. דבר זה מבואר, ממה ששנה רבי יהודה במשנה (ובחים עח.
 הובא לעיל כב). שאין דם חולין מבטל דם קדשים, לפי שהוא מין במינו,
 ואף על פי שאי אפשר שיחולו היינים של אחד מן הדמים על השני,
 שכן אין דם חולין יכול להיעשות קודש וגם דם קדשים אינו יכול
 להיעשות חולין, אך כיון שעצם גופם שוה, שזה זהה דם, הרי זה בכלל
 תערובת מין במינו ולא בטל. ולפי זה, אידי ואידי – גם נבילה
 שנתערבה בשחוטה, וגם שחוטה שנתערבה בנבילה, מין במינו הוא,
 כיון ששניהם מין בשר הם, ודלא כחילוקם של רב חסדא ורבי חנינא
 בין נתרעה שחוטה בנבילה לנתערבה נבילה בשחוטה.
 אומרת הגמרא: אלא רב חסדא ורבי חנינא נחלקו אליבא דרבי
 חיאי, דתני רבי חיאי נבילה ושחוטה פטילות זו בזו, וממה שלא
 שנה סתם 'כל מין במינו בטל', מבואר שסובר שכל מין במינו אינו
 בטל, ורק נבילה ושחוטה מתבטלות לפי שהן מין בשאינו מינו,
 ובשיטתו נחלקו רב חסדא ורבי חנינא האם הולכים אחרי המבטל או
 אחרי הבטל, וכמו שיבואר בסמוך.
 הגמרא מבררת כדעת מי סובר רבי חיאי. מקשה הגמרא: רבי חיאי
 אליבא דמאן אמר את דבריו, אי אליבא דרבנן, קשה, דהא אמרי
 עולין הוא דלא מכביל אהדרי, הא שאר מין במינו פטיל, ואילו
 רבי חיאי אמר שרק נבילה ושחוטה פטילות, ולא כל מין במינו. ואי
 אליבא דרבי יהודה, גם כן קשה, שהרי כל מין במינו לרבי יהודה
 לא פטיל, ואיך אמר רבי חיאי שנבילה ושחוטה פטילות זו בזו, והרי
 שתייהן מין בשר הן.
 מתרצת הגמרא: לעולם רבי חיאי אמר דבריו אליבא דרבי יהודה,
 וכי קא אמר רבי יהודה מין במינו לא פטיל, הני מילי היבא
 דאפשר ליה למיהוי פנותיה – רק באופן שדיני האחד יכולים
 להתהפך ולהיות כהשני, אבל היבא דלא אפשר ליה למיהוי
 פנותיה הרי זה תערובת של מין בשאינו מינו ובטל, לפי שזה
 שהמינים שנתערבו שונים מהלכותיהם, גורם שיש לתערובת זו דין
 מין בשאינו מינו. ובהא קא מפליגי רב חסדא ורבי חנינא, דרב
 חסדא כבר פתר מכבול אולינן – הולכים לפי המצב של המין
 המבטל שהוא הרוב, שאם יכול להתהפך ולהיות כבטל, הרי זו
 תערובת מין במינו שאינה בטילה, ואם המבטל אינו יכול להיות
 כבטל, הרי זו תערובת מין בשאינו מינו ובטלה. ורבי חנינא כבר
 פתר פטיל אולינן – הולכים לפי המצב של הבטל שהוא המיעוט,
 שאם יכול להיות כמבטל הרי זה מין במינו שאינו בטל, ואם לאו הרי
 זה מין בשאינו מינו ובטל.
 הגמרא מביאה ראיה לרבי חנינא ומקשה על רב חסדא: תנן, שתי
 מנחות שלא נקמצו ונתערבו זו בזו, אם יכול לקומין מזה בפני
 עצמה ומזה בפני עצמה פשרות, ואם לאו פסולות, והא הכא –
 והרי כאן באופן שיכול לקומין מזה ומזה בפני עצמן, בין דקמיין ליה
 מתרא – אחרי שקמץ מנחה אחת, איך הוה ליה שיריים – מה
 שנשאר ממנה נהיה שיריים, ונמצא שיש כאן מעכשיו תערובת של
 שיריים וטבל, ולא קא מכבילי שיריים לטיבילא, שאם היו מבטלים
 אותה, לא היה יכול לקומין מן המנחה השניה, לפי שהיה דינה
 כמנחה שחסרה קודם קמיצה שפטולה. מבררת הגמרא: מני – כדעת
 מי שנויה משנתנו, אי רבנן, הא אמרי שרק עולין הוא דלא מכבילי
 הדין, הא [–אבל] מין במינו פטיל, ואם כן למה אין השיריים
 מבטלים את הטבל, שכן אין על השיריים דין עולין, אלא פשיטא
 שמשנתנו הולכת בשיטת רבי יהודה הסובר שמין במינו אינו בטל.
 מסיימת הגמרא את הראיה לרבי חנינא, ומקשה על רב חסדא:
 בשלמא למאן דאמר [–רבי חנינא שאמר] פתר מכבול אולינן, מובנת
 המשנה, שכן כאן הבטל, שהוא הטבל, הוי כמכבול – יכול להיות
 כמו המבטל שהם השיריים, דלכי קמיין מאידך הוי להו שיריים כי
 הני – שכאשר יקומין מן המנחה השניה, יתהפך הטבל הזה לשיריים,
 ולפי שהבטל יכול להיות כהמבטל, הרי זו תערובת מין במינו שאינה

ב'קום ועשה' דוקא. אך הרמב"ם כאן הזכיר את תענית תשעה באב שאינה ב'קום ועשה' ואין בה ברכה.

ויש לומר שגם הרמב"ם סובר שיש שבע מצות דרבנן אלא שלא חש למנות את כולם, שהרי כתב "כגון", משמע שיש עוד כיוצא בהם. ועם זאת לא ציין הרמב"ם את מספרם של מצוות דרבנן כי מצוות התורה ניתנו לכתחילה במספר קבוע, כמפורש בתורה (דברים יג, א) "לא תוסף עליו ולא תגרע ממנו". אבל מצוות דרבנן הרי הן "מצוות שנתחדשו", שחכמים יש להם כח מהתורה לחדש מצוות "כדי לחזק הדת ולתקן העולם" (כלשון הרמב"ם הל' ממרים פ"א ה"ב), נמצא שמעצם מהותן אין להם מספר קבוע, כי תמיד יכולים חכמים להוסיף לפי מה שהשעה צריכה.

(ליקוטי שידות כ"ט ענף 104 ואילך)

הרמב"ם מונה כאן חמש מצות מדרבנן: מגילה, נר חנוכה, תשעה באב, נטילת ידים, ועירובין ובהל' ברכות (פ"א ה"ג) הוסיף גם נר שבת.

והנה ידוע שיש שבע מצות דרבנן, וכמו שכתב השל"ה (פ) יתרו חלק ת"א (בתחלתו): בעשרת הדברות יש תר"ך אותיות כמנין כתר תורה. תרי"ג אותיות, כנגד תרי"ג מצות, וז' אותיות היתרות הם שבע מצות דרבנן. וכתב ב'מגלה עמוקות' (אופן עה. וכן הובא בספר החינוך בסופו) שסימנם נ"ע בשמח"ה: נטילת ידים, עירובין, ברכות, (נר) שבת, מגילה, חנוכה, הלל. ובספר 'מצות השם' כתב שלא כלולים במנין אלא אלו שתיקנו חז"ל לברך עליהם ושאיין להם עיקר מן התורה. וב'תורה אור' לרבנו הזקן (סד"ה ויאמר גר' מי שם פה) כתב שכולן הן

אחת, והיא לעשות ציצית.

כמה מצוות מקיימים בהנחת תפילין?

מנין המצוות על סדר ההלכות: הלכות תפילין... א) להיות תפילין על הראש. ב) לקשרן על היד... הלכות ציצית: מצות עשה אחת, והיא לעשות ציצית.

מנין המצוות על סדר ההלכות: הלכות תפילין... א) להיות תפילין על הראש. ב) לקשרן על היד... הלכות ציצית: מצות עשה אחת, והיא לעשות ציצית.

בספר המצוות (שורש י"א) מבאר הרמב"ם את שיטתו לגבי מצוות הכרוכות בכמה מעשים: כאשר המעשים השונים מעכבים זה את זה, ואינו יוצא ידי חובתו בעשיית חלקם אלא בכולם יחד – כולם מצוה אחת. ואף כאשר אין החלקים מעכבים זה את זה אך תכליתם של כל המעשים זהה – נחשבים כמצוה אחת. ובהתאם לכך נמנים הלבן והתכלת כמצוה אחת אף שאין מעכבים זה את זה, כיון שעניינם אחד.

בספר המצוות (שורש י"א) מבאר הרמב"ם את שיטתו לגבי מצוות הכרוכות בכמה מעשים: כאשר המעשים השונים מעכבים זה את זה, ואינו יוצא ידי חובתו בעשיית חלקם אלא בכולם יחד – כולם מצוה אחת. ואף כאשר אין החלקים מעכבים זה את זה אך תכליתם של כל המעשים זהה – נחשבים כמצוה אחת. ובהתאם לכך נמנים הלבן והתכלת כמצוה אחת אף שאין מעכבים זה את זה, כיון שעניינם אחד.

והרבי מבאר לפי חידושו של הגאון הרוג'צ'ובי (צפע"נ תפילין פ"ד ה"ה) שבתפילין של יד המצוה היא במעשה ההנחה, ואילו בתפילין של ראש המצוה מתקיימת בתוצאה – בכך שהתפילין מונחים על הראש, כלשון הכתוב "וקשרתם לאות על ידיך, והיו לטוטפות בין עיניך". ומאחר וחלוקים בגדרם, חשובים הם כשתי מצוות (לקריש ל"ט ע' 25).

והקשה הרמב"ן (בהשגות שם): מדוע אם כן מנה הרמב"ם תפילין של ראש ושל יד כשתי מצוות, והרי עניינם אחד? יש שתירצו, שבציצית מצות התכלת והלבן מתקיימת בפעולה אחת (לבישת הציצית) ולכן נחשבות כמצוה אחת, אך תפילין של יד ושל ראש הם שני מעשים, ולכן נחשבים כשתי מצוות (שו"ת הריב"ש קל"ז).

המשך ביאור למס' מנחות ליום שישי עמ' ב

שניה כדעת רבנן, קשה שכן לדעתם רק 'עולין' אינם מתבטלים זה בזה, והשיריים אינם 'עולין', אלא פשוט הדבר שהמשנה הולכת בשיטת רבי יהודה הסובר ש'מין במינו' אינו בטל, וקשה שכאן בין לדעת רב חסדא ובין לדעת רבי חנינא, הרי זו תערובת מין בשאינו מינו, והיה לו להמיעוט להתבטל ברוב, ואם כן האם נאמר שמשנתנו שסוברת שהקומץ לא נתבטל, אינה הולכת בשיטת רבי חייא.

מתרצת הגמרא: אמר רבי זירא נאמרה הקמרה בקומין, ונאמרה הקמרה בשיריים, ולומדים בגזירה שוה, מה הקמרה האמורה בקומין אין קומין מבטל את חבירו, אף הקמרה האמורה בשיריים אין שיריים מבטלין את הקומין, אבל בתערובת אחרת הדומה לזאת, המיעוט בטל ברוב.

הגמרא מביאה ראיה לרבי חנינא, ומקשה על רב חסדא: תא שמע, שנינו בברייתא, תיבילה לבצק של מצה בקצח – מין זרע שחור, וריגלים לתת ממנו בלחם. או בשומשמיין ויבביל מיני תבלין, בשירה מצה זאת לצאת בה ידי חובת אכילת מצה בליל ראשון של פסח, לפי שמצה היא, אלא שנקראת מצה מתובלת. קא סלקא דעתך, דאפיש לה – שהרבה בבצק תבלין מפי ממצה, ואף על פי כן אין התבלין מבטל את הבצק. בשלמא למאן דאמר – לרבי חנינא

20 שאמרן] ב'ת'ר ב'טל א'ולין מובן, שכאן המין ה'בטיל' שהוא הקמח, ה'וי
21 – יכול להתהפך ולהיות ב'מבטל' שהוא התבלין, ד'לכי מעפשא ה'וי
22 ל'ה ת'בלין – שאם יתעפש הבצק, יתפך דינו להיות כתבלין, לענין
23 שאין יוצאים בו ידי חובת מצה, ולפיכך נחשב מין במינו שאינו בטל,
24 ויוצא בו ידי מצה, אלא למאן דאמר – לרב חסדא שאמרן] ב'ת'ר
25 מ'בטל א'ולין, קשה, תבלין מי קא ה'וו מצה – וכי התבלין ראוי
26 להיות מצה הראויה למצוה, וכיון שאי אפשר, הרי זו תערובת מין
27 בשאינו מינו שהמיעוט בטל בו.
28 מבאר הגמרא את הברייתא לרב חסדא. אומרת הגמרא: ה'קא
29 ב'מאי עסקינן ד'לא אפיש ל'ה תבלין – שלא הרבה תבלין יותר
30 מהבצק, ד'רובה מצה היא, ולכן לא בטילה. הגמרא מוכיחה כתיורין
31 זה: ד'קא נמי – מלשון הברייתא יש גם לדייק כן: ד'קתני מ'צה היא,
32 אלא שנקראת מצה מתובלת, ולשון 'מצה היא' משמעו שהרוב
33 הוא מבצק הראוי למצוה. מסיקה הגמרא שמע מינה.
34 הגמרא דנה לענין שני חלקי מנחה המונחים בכלי אחד, האם הכלי
35 מצרפם: כי סליק רב בהנא – כשעלה רב כהנא מבבל לארץ
36 ישראל, אשכחיהו לבני רבי חייא דיתבי וקאמרי – פגש בבני רבי
37 חייא שהיו יושבים, ואמרו עשרון של מנחה אחת, שחלקו לשתיים